

Tre vise män på SLU: »Nödvändigt foku

Risken finns att det blir brist på svensk skogsråvara i framtiden. Ett sätt för att tillgodose samhällets krav på skogen och den ökande efterfrågan är att försöka intensifiera produktionen i skogen. Aktivt Skogsbruk lät Sveriges främsta experter inom området, tre vise män från SLU i Alnarp, ge sin syn på produktionsskogens framtid.

Forskningen, både i Sverige och internationellt, har under senare år dominerats av miljö- och naturvårdsforskning. Därför valde SLU i Alnarp att göra tvärtom, inrikta sig på produktions- och tillväxtfrågor. Pelle Gemmel, professor i skogsskötsel, Urban Nilsson professor och ansvar för granprogrammet samt Johan Bergh, docent och projektledare för Fiberskogsprogrammet. Det är den offensiva laguppställningen som Aktivt Skogsbruk möter en solig vårdag i Alnarp.

– För att tillgodose framtidens behov är det nödvändigt att fokusera på tillväxt, säger Pelle Gemmel.

– Med det menar vi inte att Sveriges skogar bara ska bestå av plantage- och produktionsskogar. Snarare att bra skogsmark som inte hyser områden med naturvårdsintresse kan utnyttjas bättre för att producera skog på ett optimalt sätt, säger Urban Nilsson.

Fördubbla tillväxten

– Vissa områden används för »vanligt skogsbruk« med lika vikt på miljö och produktion medan andra kan nyttjas för intensiv produktion eller lämnas för fri utveckling, helt utan krav på virkesproduktion. Alltså precis som man gör redan idag fast att man genom olika åtgärder intensifierar produktionen på de områden som inte har några andra mål än rent produktionsmässiga, säger Johan Bergh.

– Produktionsskogbruk är när det inte finns några andra mål än ekonomiska. Det sker uteslutande på bra skogsmark som är totalt ointressant för naturvård och för rekrea-

tion eller andra mänskliga upplevelseintressen. Ofta är det gammal åkermark. Utmärkande är att träden där de står i skogen inte har något värde utan det är som en råvara till produkt som träden får sitt värde. Något, säger Pelle Gemmel.

Intresset för högproduktion har emellertid varit ganska låg de senaste tio åren.

– Samhället har fokuserat på miljöintressen. Samtidigt behövs mer och mer virke och tendensen globalt pekar på att allt mer virke kommer från produktionsskogbruk. Inte minst när efterfrågan från bioenergisektorn ökar. Sverige måste hänga med i utvecklingen och de som vill måste få fokusera på tillväxt, säger Pelle Gemmel.

– Man brukar räkna på att tillväxten i Svenska skogar är 100 miljoner skogskubikmeter om året. Det är inget tak, med intensiva skötselmetoder kan den volymen fördubblas, säger Johan Bergh.

Förkorta omloppstiden

De flesta grandominerade skogar på gammal åkermark i Sverige är idag en form av produktionsskogar. Planterade och framdrivna för att generera ekonomisk vinst.

– Det är genom att producera mer effektivt på den befintliga marken som vi kan öka virkesuttaget, säger Pelle Gemmel.

Trädslagsfördelning, etableringsfrågor, beståndsbehandling och genetisk är några av de områden som forskningen har fokuserat på i strävan att höja tillväxten i skogen.

– Plantförädling, genom kloner och

sticklingar har varit ett populärt område under senare år. Målsättningen är att åstadkomma plantor som etablerar sig snabb och jämnt. Ju kortare tid från plantering till dess att beståndet sluter sig desto bättre, säger Pelle Gemmel.

Ett annat forskningsområde som har profilerats starkt av SLU i Alnarp är optimerad näringstillförsel.

– Forskningen inom ramen för Fiberskogsprogrammet har visat att granens volymproduktion fördubblas i södra Sverige genom tillförsel av växtnäring. Omloppstiderna i en sådan här intensivodlad skog skulle därmed kunna förkortas med 20-30 år i södra Sverige, förklarar Johan Bergh.

En gallring

Produktionen i naturliga svenska skogsekosystem begränsas ofta av att tillgången på växtnäring (främst kväve) är för liten och balansen mellan olika näringsämnen inte passar trädens behov.

– Vid näringsoptimering analyseras barrrens näringsinnehåll och därefter anpassas näringsgivan. Med hjälp av markvattenanalyser kontrollerar man så att gödselgivan inte varit för stor. Näringstillförseln kan därmed ge optimal tillväxt utan läckage till grundvattnet, förklarar Johan Bergh.

Sköteselprogrammet för en intensivodlad skog börjar när granarna är 2-3 meter höga.

– Då gödglas de för första gången och sedan vartannat år. Sedan gödglas de vart femte år från det att ungskogen sluter sig ordentligt.

Ett riktmärke för den årliga kvävegivan bör inledningsvis vara c:a 50 kg/ha i sydvästra Sverige och 75-100 kg i övriga landet.

– Beståndet som ska vara aktuellt för intensivodling bör vara dominerat av gran, bestå av frisk eller fuktig fastmark med tillräcklig

sera på tillväxt!«

vattentillgång. Dessutom bör det inte ligga på extrema nordsluttningar, eftersom solstrålningen där är begränsad. Givetvis bör det som vi betonat tidigare inte heller hysa speciella miljövärden eller ligga inom 100 m från vattendrag eller sjöar.

Gallringar?

– Max en. Slutavverkning sker sedan när beståndet är 30-35 år, säger Johan Bergh.

Främmande trädslag

Hur påverkas vedkvaliteten av intensivodlingen?

– Densiteten i veden sjunker med 10-15 procent. Likaså bör energivärdet sjunka med liknande siffror. Vid papperstillverkning har det visat sig att intensivodlad fiber blir något sämre vad gäller slitstyrka och hållbarhet men däremot bättre när det gäller tryckegenskaper, säger Johan Bergh.

Vem ska använda sig av metoderna?

– Vi är alltid måna om att vår forskning ska vara praktiskt tillämpbar på ett enkelt sätt. När det gäller till exempel etableringsfrågor och plantförädling är det ju forskning som

kommer skogsägarna till del redan nu. Både stora som små skogsägare, säger Urban Nilsson.

– Intensivodling i sin tur kräver lite mer. Där krävs en organiserad insats, som att markägare går samman, ett företag eller liknande som gör en satsning, menar Johan Bergh.

Är det bara gran som gäller?

– Forskningen har fram tills nu främst varit inriktad på gran. Och eftersom vi har så pass mycket gran i Sverige ger ett litet framsteg i forskningen stora effekter i det praktiska skogsbruket, säger Urban Nilsson.

– Samtidigt blir inte jag överraskad om allt fler inslag av främmande trädslag blir aktuella för produktionsskog inom kort. Det pekar trenden internationellt på, menar Pelle Gemmel och nämner bland annat lärk som ett spännande alternativ.

Målstyrd skogsskötsel

– Det är alltid en risk att lägga alla ägg i samma korg. Framtidens skogsbruk kommer att därför att balansera produktionsskogar, naturvårdsskogar och dess mellanting. Sedan tror jag på en renässans för forskning kring

främmande trädslag. Och det kommer fortsatt att vara intressant med traditionell förnygringsforskning. Eftersom det är en flaskhals att få igång beståndsetablering på ett snabbt sätt, säger Pelle Gemmel.

– Man kan aldrig se produktions-skogsbruk som en isolerad företeteelse utan måste väga samman det med andra mål. En målstyrd skogsskötsel med olika mål för olika bestånd blir framtidens melodi, säger Urban Nilsson.

– För intensivodling gäller nu att gå från forskning till praktisk skala, säger Johan Bergh.

– Vi har en skoglig tradition, vi har förutsättningarna och arealerna. Om skogen ska kunna tillgodose skogsindustrins och energisektorns framtida behov, behövs nya och mer intensiva produktionssystem. Använder vi marken rätt kommer skogen även fortsättningsvis spela en nyckelroll för Sveriges välfärd, säger Pelle Gemmel. Och får medhåll från Johan Bergh och Urban Nilsson. De tre vise männen har talat.

Tre vise män på SLU i Alnarp. Urban Nilsson, Pelle Gemmel och Johan Bergh

